

TIBBIY MAXFIYLIK

To‘ychiboyev A. N.

Toshkent davlat stomatologiya instituti talabasi

Annotasiya:

Maxfiylik shifokorning bemorlarga nisbatan asosiy vazifalaridan biridir. Bu Bosh Tibbiyot Kengashining "Yaxshi tibbiy amaliyot" hujjatida, shifokorlarning axloqiy va huquqiy qarorlarini yo'naltiruvchi hujjat bilan belgilanadi. Maxfiylik burchi shifokorlar va boshqa sog'liqni saqlash xodimlaridan o'zlarining bemorlar haqidagi ma'lumotlarini sog'liqni saqlash guruhida maxfiy saqlashlarini talab qiladi, ba'zi bir aniq holatlar bundan mustasno.

Kalit so‘zlar: avtonomiya, Gillick qobiliyat, konfidensial,

Kirish

Bemorning maxfiylik huquqini ta'minlash shifokor va bemor o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashning kalitidir. Bemorlar o'zlarining maxfiy ma'lumotlari roziligisiz oshkor qilinadi deb o'ylasalar, o'zlarining alomatlarini haqida kam xabar berishlari yoki hatto tibbiy yordamga murojaat qilishdan qochishlari isbotlangan. Bu shifokorning bemorga g'amxo'rlik qilish ishini bemorning zarariga ancha qiyinlashtiradi. Shu bilan birga, tibbiy maxfiylik chegaralarini bilish ham muhimdir, chunki xavfsiz va samarali yordam ko'rsatish uchun nafaqat sog'liqni saqlash guruhi ichida tegishli ma'lumot almashish kerak, balki ba'zida, agar kimdir jiddiy zarar etkazsa, qonun tomonidan maxfiylikni buzish talab qilinadi.

Bemorlar muntazam ravishda shaxsiy ma'lumotlarini tibbiy yordam ko'rsatuvchi provayderlar bilan baham ko'rishadi. Agar ushbu ma'lumotlarning maxfiyligi himoyalangan bo'lsa, shifokor va bemor munosabatlariga bo'lgan ishonch kamayadi. Bemorlar ularning parvarishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan nozik ma'lumotlarni almashish ehtimoli kamroq bo'ladi.

Nima uchun maxfiylik muhim?

Bemorning shaxsiy daxlsizligini hurmat qilish orqali ishonchli muhitni yaratish bemorni sog'liqni saqlash tashrifi davomida yordam so'rashga va iloji boricha halol bo'lishga undaydi. (Shuningdek, shifokor va bemor munosabatlariga qarang.) Shuningdek, bemorning yordam so'rash istagini oshirishi mumkin. Reproduktiv, jinsiy, jamoat salomatligi va psixiatrik salomatlik bilan bog'liq muammolar kabi

stigmatizatsiya qiluvchi holatlar uchun maxfiylik shaxsiy ma'lumotlar ularning roziligisiz oila yoki ish beruvchilarga oshkor yetilmasligini kafolatlaydi.

Asosiy qism

Maxfiylik haqida o'ylaganingizda, asosiy axloqiy ustunlarni qanday qo'llashingiz mumkinligini tushunishingiz kerak. Avtonomiya uchun siz quyidagilar haqida o'ylashingiz kerak:

- ✓ Bemorning roziligisiz maxfiylikni buzish ularning avtonomiyasini buzadi. Bu shuningdek, ishonchni susaytiradi va bemorlar kelajakda, hatto tibbiy yordamga muhtoj bo'lsa ham, sog'liqni saqlash mutaxassislaridan yordam so'rashni istamasliklariga olib kelishi mumkin.
- ✓ Bu bolalarga ham tegishli. Agar bola Gillick qobiliyatli (Gillick vakolati bolaning (16 yoshgacha) ota-onasi bilmasdan yoki ruxsatisiz o'z davolanishiga rozi bo'lishi mumkinligini belgilaydi. Agar bolaning davolanishi haqida haqiqatan ham xabardor bo'lish uchun etarli darajada aql, malaka va tushuncha bo'lsa, ular Gillick vakolatli hisoblanadi.) bo'lsa, ularning avtonomiyasi kattalar kabi hurmat qilinishi kerak.

Biroq, avtonomiya tufayli bemorning maxfiyligini buzishingiz mumkin bo'lgan sabablar bo'lishi mumkin. Misol uchun, agar bemor sizga noqonuniy ish qilganligini yoki kimgadir zarar yetkazish niyatida ekanligini aytsa, siz avtonomiyani bekor qilishingiz mumkin. Foyda va zarar keltirmaslik haqida gap ketganda, siz quyidagilarni hisobga olishingiz kerak:

- ✓ Qanday qilib maxfiylikni buzish bemorni xavf ostiga qo'yishi mumkin (masalan, politsiya yoki ularning ota-onalari bilan) yoki oldini olish mumkin bo'lgan qayg'uga olib kelishi mumkin.
- ✓ Maxfiylikni buzmaslik uchun bemorga vaziyat haqida to'g'ri odamlarga aytib berishni maslahat bera olasizmi.
- ✓ Agar siz maxfiylikni buzishga rozilik olishingiz mumkin bo'lsa. Shuni ham bilish kerakki, konfidensiallikning buzilishi faqat ishtirokchilarning manfaatlariga mos bo'lganda sodir bo'lishi mumkin. Ba'zi hollarda bu bemorlarga kerakli qo'shimcha yordam olish imkonini beradi. Boshqa hollarda, bu bemorga, ularning qarindoshlariga yoki keng jamoatchilikka zarar yetkazishning oldini oladi.

Adolat haqida gap ketganda, yodda tuting:

- ✓ Agar maxfiylik uzrli sabablarsiz doimiy ravishda buzilgan bo'lsa, sog'liqni saqlash xodimlarining jamoatchilik fikriga putur yetkazishi mumkin.

✓ Tibbiyot xodimlarining shubhalari bemorlar ma'lumot kinga uzatilishidan qo'rqib, maqsadli ravishda yashirishlarini anglatishi mumkin.

Biroq, shifokorlar har doim vaziyatning butun jamiyatga ta'sirini hisobga olishlari kerak. Agar shifokor sog'liqni saqlashdan tashqari xizmatlarga (masalan, ijtimoiy xizmatlar/politsiya) jamoatchilikni himoya qilishda yordam beradigan ma'lumotni bilsa, agar bemor rad etsa, maxfiy ma'lumotlarni oshkor qilish ularning mas'uliyati hisoblanadi.

Suhbatda sizga tibbiy etika bo'yicha konfidensiallik haqida savollar berilishi mumkin - yoki siz o'z bilimingizni namoyish qilish uchun umumiyroq narsaga javob berayotganda maxfiylikni talab qilishingiz mumkin. Masalan, quyidagi mavzu bo'lishi mumkin:

- ✓ Qanday hollarda bemorning maxfiyligini buzishga ruxsat beriladi?
- ✓ Voyaga etmagan bemor jinsiy aloqada ekanligini aytadi, lekin bu haqda ota-onasiga aytmagan. Qaysi stsenariy sizni shifokor-bemorning maxfiyligini buzishga majbur qiladi?

Shuningdek, siz Umumiy tibbiy kengashda mavjud bo'lgan hujjatlarlarni ko'rib chiqishingiz mumkin, bu sizga maxfiylik majburiyati amalda qanday qo'llanilishini tushunishga yordam beradi.

Muayyan holatlarda konfidensiallikni buzish zarurati paydo bo'lishi mumkin.

Istisno 1: Boshqa aniq shaxslarning xavfsizligi uchun tashvish

Uchinchi shaxslar tomonidan tibbiy ma'lumotlar va yozuvlarga kirish qonuniy ravishda cheklangan. Shu bilan birga, klinisyenlar, agar ular zararni oldini oladigan ma'lumotlarga ega bo'lsalar, aniqlanishi mumkin bo'lgan shaxslarni har qanday jiddiy, ishonchli zarar tahdididan himoya qilishlari shart. Muayyan shaxslar (yoki guruhlar) qo'l ostidagi tibbiy ma'lumotlarga qarab jiddiy xavf ostida ekanligiga ishonish uchun asosli sabablar mavjudligini hal qiluvchi omil hisoblanadi. Masalan, bemorning shifokor yoki psixoterapevt bilan muayyan shaxsga zarar yetkazish rejasini baham ko'rganida, qotillik g'oyasi.

Ushbu qarorning ma'nosi shundaki, uchinchi shaxslarni yaqinlashib kelayotgan tahdidlar haqida ogohlantirish majburiyati bemorning maxfiyligini himoya qilish majburiyatidan ustun turadi, ammo terapevt yoki tibbiy xizmat ko'rsatuvchi provayder uchun tahdidning jiddiyligi va yaqinligini aniq aniqlash qiyin. Keyinchalik Tarasoff, bemorni aniqlash mumkin bo'lgan jabrlanuvchiga tahdid qilganda, provayderning ogohlantirish majburiyatini tasdiqlash uchun talqin qilindi. Axloqiy jihatdan, begunoh jabrlanuvchini yaqinlashib kelayotgan zarar haqida

ogohlantirish majburiyati maxfiylik burchini bekor qiladi, degan fikrga ko'pchilik rozi bo'ladi, ammo bunday holatlar kamdan-kam uchraydi va bunday sud qarorlari juda sub'ektivdir. Shunday qilib, maxfiylikni saqlash majburiyati juda muhim, ammo kamdan-kam hollarda va muayyan holatlarda bekor qilinishi mumkin.

Istisno 2: Muayyan shartlar yoki holatlar haqida xabar berish uchun qonuniy talablar

Sog'liqni saqlash organlariga ba'zi yuqumli/yuqumli kasalliklar haqida hisobot berishni talab qiladi. Bunday hollarda jamoat salomatligini himoya qilish burchi bemorning ishonchini saqlash burchidan ustun turadi. Huquqiy nuqtai nazardan, davlat ayrim hollarda individual erkinliklardan ustun turadigan jamoat salomatligini himoya qilishdan manfaatdor. Masalan, xabar qilinadigan kasalliklarga (lekin ular bilan cheklanmagan holda) kiradi: qizamiq, quturish, kuydirgi, botulizm, jinsiy yo'l bilan yuqadigan kasalliklar va sil. Bolalar, qaramog'ida bo'lgan kattalar va qariyalarni suiiste'mol qilish holatlari, shuningdek, o'q otish jarohatlari haqida xabar beriladi.

Ayni paytda, Buyuk Britaniya qonunchiligiga ko'ra, 16 yoshdan kichiklar jinsiy faoliyatga rozilik bera olmaydi. Eng dolzarb ma'lumotlar uchun Umumiy tibbiy kengashning yoshlar va jinsiy faoliyat bo'yicha axloqiy ko'rsatmalariga murojaat qilish har doim muhimdir.

Agar shifokorning vazifasidan boshlasak, ular bemorga davolanishning afzalliklari (himoyalangan jinsiy aloqa) va davolanishdan bosh tortish (himoyalangan jinsiy aloqa) bilan bog'liq xavflar haqida to'liq ma'lumot berishlari kerak.

Shifokor, shuningdek, jamiyat oldidagi bemorlarning xavfsizligini ta'minlash va bolalarni himoya qilish va xavfsizligini ta'minlash uchun, masalan. jinsiy zo'ravonlik sodir bo'lmaganligini tasdiqlash uchun. Shu sababli, kompetentsiya ushbu axloqiy stsenariyda e'tiborga olinishi kerak bo'lgan asosiy jihatdir. Gillickning malakasi va Freyzer ko'rsatmalaridan xabardor bo'lish bunday holatda foydalidir.

Avtonomiya - shifokorlar bemor tomonidan qabul qilingan qarorni hurmat qilishlari kerak. Biroq, bemorning avtonomiyasi mutlaq emas, bu javobning muhim qismi bo'ladi.

Foyda va zarar keltirmaslik - Shifokorlar bemorning manfaatlarini ko'zlab eng yaxshi yordam ko'rsatishni davom ettirishlari kerak va ularning shaxsiy qarashlari ularning kasbiy vazifalariga xalaqit bermasligi kerak. Shuningdek, maxfiylik va

ishonchga asoslangan shifokor va bemor munosabatlariga ta'sirini hisobga olish muhimdir.

Keng tarqalgan xatolik:

- Hukm qiluvchi bo'lish. "14 yoshli bolalar birinchi navbatda jinsiy faoliyat bilan shug'ullanmasligi kerak" kabi so'zlarni aytish qizil bayroqdir.
- 16 yoshgacha bo'lgan va Gillick malakasi/Freyzer ko'rsatmalari haqida hech narsa bilmaslik.

Qonunchilik

O'zbekiston respublikasi Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 15-fevralda qabul qilingan Senat tomonidan 2019-yil 28-fevralda ma'qullangan "Fuqarolarning reproduktiv salomatligini saqlash" to'g'risidagi qonunining 19- moddasida shifokorlik siri to'g'risida ma'lumot berilgan. Unga ko'ra:

Yordamchi reproduktiv texnologiyalar qo'llanilishi to'g'risidagi, shuningdek yordamchi reproduktiv texnologiyalar dasturlari ishtirokchilarining shaxsi haqidagi ma'lumotlar shifokorlik sirini tashkil etadi va ular to'g'risidagi axborot maxfiy bo'lishi kerak.

Shifokorlik sirini tashkil etuvchi ma'lumotlar o'qish chog'ida, kasbiy, xizmat vazifalarini va boshqa vazifalarni bajarish chog'ida o'ziga ma'lum bo'lib qolgan shaxslar tomonidan ushbu ma'lumotlarni fuqaroning yoki uning qonuniy vakilining roziligisiz oshkor etishga yo'l qo'yilmaydi, bundan ushbu moddaning uchinchi qismida belgilangan hollar mustasno.

Shifokorlik sirini tashkil etuvchi ma'lumotlarni fuqaroning yoki uning qonuniy vakilining roziligisiz taqdim etishga quyidagi hollarda yo'l qo'yiladi:

- o'zining holatiga ko'ra o'z xohish-irodasini bildirishga qodir bo'lmagan fuqaroni tekshiruvdan o'tkazish va davolash maqsadida;
  - yuqumli kasalliklar tarqalishi xavfi bo'lganda;
- tergov yoki sud muhokamasi o'tkazilishi munosabati bilan surishtiruv, tergov va prokuratura organlarining, shuningdek sudning so'rovlariga binoan.

Xulosa

Qonunga ko'ra, sizning tibbiy ma'lumotlaringiz va sog'lig'ingiz haqidagi ma'lumotlar barcha tibbiyot va sog'liqni saqlash mutaxassislari hamda shifoxonalar va klinikalar kabi barcha sog'liqni saqlash muassasalari tomonidan xavfsiz va maxfiy saqlanishi kerak. Farzandingizning sog'lig'i haqidagi ma'lumotlarga kirishga ruxsat berilgan. Agar siz kattalarga g'amxo'rlik qilsangiz, ularning ma'lumotlariga kirish huquqiga

ega bo'lishingiz mumkin. Siz har doim o'zingizning sog'lig'ingiz haqidagi ma'lumotlarga kirish huquqiga egasiz. Agar shifokoringiz yoki boshqa provayderingiz sizning ma'lumotlaringizga noto'g'ri munosabatda bo'layotgan deb hisoblasangiz, birinchi qadamingiz bu haqda so'rashdir. Agar sizning sog'lig'ingiz haqidagi ma'lumotlar siz bunga rozi bo'lmasdan baham ko'rilgan deb hisoblasangiz yoki yozuvlaringiz bilan bog'liq boshqa tashvishlaringiz bo'lsa, avval shifokoringiz bilan gaplashing. Tibbiy maxfiylikning an'anaviy tushunchasi muhokama qilinadi va keyin turli agentliklarga bemor ma'lumotlariga kirish imkonini beruvchi yangi kompyuterlashtirilgan tizimlar kontekstida tahlil qilinadi. Tibbiy sirni saqlash asosiy vazifadir, lekin mutlaq emas. Maxfiy ma'lumotlar oshkor etilishi mumkin bo'lgan ko'p holatlar mavjud va ba'zida bemorning roziligi talab qilinmaydi. Shifokor sud qarorini olgan bo'lishi mumkin, ma'lumotni oshkor qilish qonuniy majburiyat bo'lishi mumkin (masalan, o'q otish yoki pichoq bilan hujum qilish) yoki shifokor bemor haqidagi ma'lumotlarni oshkor qilish jamoat manfaatlariga mos keladi, deb hisoblashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://www.themedicportal.com/application-guide/medical-school-interview/medical-ethics/confidentiality/>
2. <https://depts.washington.edu/bhdept/ethics-medicine/bioethics-topics/detail/58>
3. <https://lex.uz/docs/-4233891>
4. <https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/servicesandsupport/confidentiality-and-privacy-in-healthcare>
5. СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МОЛОДЫХ СОБСТВЕННИКОВ В СФЕРЕ СРЕДНЕГО И МАЛОГО БИЗНЕСА (НН Сиддиқов - Социосфера, 2020)
6. НН Сиддиқов - Научно-практическая конференция, 2022.

